

Sygn. akt V KK 104/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 lipca 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Włodzimierz Wróbel (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Andrzej Ryński

SSN Dorota Rysińska

Protokolant Katarzyna Wępa

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Józefa Gemry,
w sprawie M. K.

o odszkodowanie i zadośćuczynienie za niesłuszne zatrzymanie i tymczasowe
aresztowanie

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie
w dniu 19 lipca 2017 r.,

kasacji wniesionej przez pełnomocnika wnioskodawcy
od wyroku Sądu Apelacyjnego w W.

z dnia 8 lipca 2016 r., sygn. akt II AKa (...)

utrzymującego w mocy wyrok Sądu Okręgowego w L.

z dnia 4 marca 2016 r., sygn. akt III Ko (...),

- 1) uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu w W. do ponownego rozpoznania w postępowaniu
odwoławczym;**
- 2) zasądza od Skarbu Państwa na rzecz adwokata P. R.,
Kancelaria Adwokacka w L., kwotę 738 (siedemset trzydzieści**

osiem) zł, w tym 23% VAT, za pomoc prawną udzieloną wnioskodawcy z urzędu w postaci sporządzenia i wniesienia kasacji do Sądu Najwyższego.

UZASADNIENIE

W niniejszej sprawie M. K. został zatrzymany w dniu 17 września 2008r. jako podejrzany o spowodowanie w dniu ciężkiego uszczerbku na zdrowiu T. P. tj. popełnienia czynu z art. 156 § 1 k.k. Postanowieniem z dnia 19 września 2008 r. (sygn. akt II Kp (...)) Sąd Rejonowy w L. zastosował wobec M. K. tymczasowe aresztowanie na czas 3 miesięcy (od dnia 17 września 2008 r. do dnia 17 grudnia 2008 r.) w związku z postawieniem mu zarzutu usiłowania dokonania wspólnie i w porozumieniu z nieustalonymi osobami zabójstwa T. P.. Sąd Okręgowy w L. postanowieniem z dnia 10 października 2008 r. (sygn. akt IV Kz (...)) utrzymał w mocy zaskarżone postanowienie. Na etapie toczącego się śledztwa w dniu 27 stycznia 2009 r. przedstawiono M. K. kolejne zarzuty (m.in. brania udziału w zorganizowanej grupie przestępczej, popełnienia przestępstw z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii oraz z art. 282 k.k. w warunkach art. 64 § 1 k.k.). Po skierowaniu aktu oskarżenia do sądu stosowanie tymczasowego aresztowania wobec M. K. było kilkakrotnie przedłużane. Na posiedzeniu w dniu 2 sierpnia 2010 r. Sąd Okręgowy w L. uchylił wobec niego tymczasowe aresztowanie, stosując w to miejsce środki zapobiegawcze w postaci zakazu opuszczania kraju połączonego z zatrzymaniem paszportu oraz dozoru Policji.

Wyrokiem Sądu Okręgowego w L. z dnia 15 grudnia 2011 r. (sygn. akt III K (...)) M. K. został uznany winnym popełnienia czterech czynów (m.in. z art. 258 § 1 i 2 k.k. oraz z art. 282 k.k.), za które wymierzono mu bezwzględną karę łączną pozbawienia wolności 1 roku i 6 miesięcy. Jednocześnie został on uniewinniony od stawianego mu zarzutu usiłowania dokonania zabójstwa. Wyrokiem Sądu Apelacyjnego w W. z dnia 15 października 2012r. (sygn. akt II AKa (...)) wyrok wobec M. K. wyrok Sądu Okręgowego został zmieniony w części i orzeczono wobec skazanego karę łączną 1 roku i 4 miesięcy pozbawienia wolności. W pozostałym zakresie wyrok utrzymano w mocy. Na poczet orzeczonej kary łącznej zaliczono skazanemu M. K. rzeczywisty okres pozbawienia wolności w sprawie od

dnia 17 września 2008 r. do dnia 20 stycznia 2009 r. i od dnia 8 grudnia 2009 r. do dnia 2 sierpnia 2010 r.

Następnie wyrokiem Sądu Okręgowego w L. z dnia 4 marca 2016 r. (sygn. akt II Ko (...)) oddalono wniosek M. K. o zasądzenie odszkodowania w kwocie 200.000 zł oraz zadośćuczynienia w kwocie 100.000 zł za doznaną krzywdę wynikającą z zastosowania wobec niego środków przymusu i tymczasowego aresztowania w sprawie zawisłej przez Sądem Okręgowym w L. pod sygnaturą III K (...). Wyrokiem Sądu Apelacyjnego w W. z dnia 8 lipca 2016 r. (sygn. akt II AKa (...)) utrzymano zaskarżony wyrok w mocy.

Od powyższego prawomocnego wyroku kasację wniósł obrońca skazanego, zarzucając przedmiotowemu rozstrzygnięciu:

„1) naruszenie przepisów prawa materialnego poprzez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 552a § 2 k.p.k., polegające na przyjęciu, że regulacja ta wyłącza możliwość dochodzenia odszkodowania i zadośćuczynienia za krzywdę w sytuacji, gdy wnioskodawcy zaliczono okres tymczasowego aresztowania na poczet kary pozbawienia wolności w innej sprawie, nie powiązanej w sposób funkcjonalny ze sprawą, w której stosowano środek zapobiegawczy;
2) naruszenie przepisów postępowania mające istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku, a to art. 410 k.p.k. w zw. z art. 458 k.p.k. poprzez dokonanie ustaleń istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, dotyczących Wnioskodawcy, bez ich oparcia o ujawniony materiał dowodowy.”

Podnosząc powyższe zarzuty skarżący wniósł o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy Sądowi II instancji do ponownego rozpoznania.

W odpowiedzi na przedmiotową kasację Prokurator Prokuratury Regionalnej w W. wniósł o jej oddalenie jako oczywiście bezzasadnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja okazała się zasadna.

Na wstępie jednak należy przypomnieć, że zgodnie z art. 519 k.p.k. kasację wnosi się od wyroku sądu odwoławczego. Zatem, zgodnie z wielokrotnie wysławianą w orzecznictwie Sądu Najwyższego tezą, co do zasady nie jest dopuszczalne podnoszenie zarzutów przeciwko rozstrzygnięciu sądu I instancji. Jest to możliwe wyjątkowo wtedy, gdy wykaże się precyzyjnie, że uchybienia

przypisywane sądowi I instancji przeniknęły do wyroku sądu odwoławczego. Bez spełnienia tych warunków tego rodzaju zarzuty kasacji są traktowane jako odnoszące się do wyroku sądu I instancji i przez to nie mogą być uznane za procesowo skuteczne (tak m.in. w postanowieniu z dnia 30 marca 2017 r., V KK 35/17, www.sn.pl).

Mając na uwadze powyższe rozważania, należy podkreślić, że formalnie w petitum kasacji podniesiono zarzut naruszenia prawa materialnego dotyczącego zakresu roszczeń o odszkodowanie lub zadośćuczynienie (art. 552a § 2 k.p.k.). Przepisu tego jednak nie mógł naruszyć sąd II instancji, bowiem go nie stosował. Rozstrzygnięcie sądu II instancji polegało bowiem na utrzymaniu w mocy wyroku sądu I instancji. Nie było więc merytorycznym rozstrzygnięciem o zasadności roszczeń wnioskodawcy, ale jego przedmiotem była ocena zarzutów podniesionych w apelacji.

Ustalenie treści kasacji założonej na korzyść wnioskodawcy musi być jednak dokonywane przy uwzględnieniu treści art. 118 k.p.k. co wymagało rekonstrukcji podniesionych w kasacji zarzutów także przez pryzmat jej uzasadnienia. Poglębiona analiza tego uzasadnienia prowadzi do wniosku, że w istocie sens sformułowanych w kasacji zrzutów sprowadza się do zakwestionowania argumentacji Sądu odwoławczego w zakresie zasadności podniesionych w apelacji zarzutów, czyli *de facto* zarzuca się niezgodną ze standardami wyrażonymi w art. 433 § 2 k.p.k. oraz art. 547 § 3 k.p.k. kontrolę apelacyjną. Jak słusznie wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 21 kwietnia 2017 r. (sygn. akt SDI 2/17), potwierdzając zresztą po raz kolejny swoje dotychczasowe orzecznictwo w tej materii, że uzasadnienie wyroku sądu odwoławczego nieodnoszące się do wszystkich zawartych w apelacji zarzutów, ale także takie, które odnosi się do nich w sposób powierzchowny i wybrakowany, może być odbierane jako dowód nieprawidłowej lub nierzetelnej kontroli odwoławczej.

Tak rozumiany zarzut kasacyjny okazał się zasadny. Sąd odwoławczy dokonał bowiem błędnej wykładni art. 552a § 2 k.p.k., uznając, że z treści tego przepisu należy wnioskować o braku podstaw prawnych dla roszczeń wnioskodawcy. Zdaniem tegoż Sądu, skoro sprawca tym samym wyrokiem został skazany na karę pozbawienia wolności, to w sytuacji, gdy cały okres stosowanego

wobec niego tymczasowego aresztowania został zaliczony na poczet tej kary, brak jest podstaw do zasądzenia na jego rzecz odszkodowania i zadośćuczynienia za doznaną krzywdę. Przepis art. 552a § 2 k.p.k. (w brzmieniu sprzed nowelizacji k.p.k. ustawą z dnia 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw - Dz. U. z 2016 r., poz. 437) stanowił, że w przypadku skazania dopuszczalne jest uwzględnienie stosownych roszczeń tylko w tej części okresu tymczasowego aresztowania, który nie został zaliczony na poczet orzeczonej kary pozbawienia wolności. Zatem błąd Sądu odwoławczego polegał na tym, że uznał, że skazanie sprawcy tym samym wyrokiem, w którym jednocześnie został uniewinniony od zarzutu popełnienia przestępstwa, w związku, z którym w rzeczywistości stosowano tymczasowe aresztowanie, wyklucza możliwość uzyskania odszkodowania bądź zadośćuczynienia na podstawie art. 552a § 2 k.p.k.

Tymczasem w niniejszej sprawie, w istocie wnioskodawca w tym samym wyroku został zarówno uniewinniony oraz skazany. Sąd uznał, że oba te rozstrzygnięcia zapadły w tej samej sprawie, co uzasadniało twierdzenie, że także w tej sprawie (w której doszło do skazania) stosowane było tymczasowe aresztowanie. Nie jest to jednak trafny wniosek, bowiem „sprawą”, w kontekście uregulowań zawartych art. 552a § 1 i 2 k.p.k. była kwestia odpowiedzialności karnej za konkretne przestępstwo. Formalne połączenie w jednym postępowaniu karnym zarzutów dotyczących wielu przestępstw i wydanie wyroku odnoszącego się do tych zarzutów, niczego w kwestii przedmiotu procesu nie zmienia. Pomimo bowiem wydania jednego wyroku dotyczy on tylu spraw, ile przestępstw zarzucono oskarżonemu w konkretnym postępowaniu.

Uznać zatem należy, że mimo wydania jednego wyroku doszło do uniewinnienia wnioskodawcy w jednej sprawie (usiłowania zabójstwa), natomiast do skazania w innych sprawach (m.in. za czyn z art. 258 k.k.). Tym samym areszt tymczasowy był stosowany w sprawie, w której doszło do uniewinnienia, a więc do wnioskodawcy miał zastosowanie art. 552a § 1, a nie art. 552a § 2 k.p.k.

Zaliczenie tymczasowego aresztowania dotyczyło natomiast kary orzeczonej w innej sprawie, na co zezwala art. 417 k.p.k. W perspektywie odszkodowania za niesłuszne pozbawienie wolności przypadki takie reguluje art. 553a k.p.k., który nakazuje uwzględniać przy ustalaniu należnego odszkodowania fakt zaliczenia

oskarżonemu okresu niesłusznego stosowania tymczasowego aresztowania w innym postępowaniu. Użyty w tym przepisie termin „inne postępowanie” należy przy tym rozumieć, jako postępowanie w innej sprawie, a więc dotyczące innego przestępstwa, niż to, w związku z którym stosowane było tymczasowe aresztowanie. Należy przy tym mieć na uwadze, iż przewidziany w art. 553a k.p.k. mechanizm miarkowania odnosi się wyłącznie do należnego odszkodowania, ale nie obejmuje zadośćuczynienia za doznaną krzywdę. Taka decyzja ustawodawcy uzasadniona jest faktem, że z reguły stosowanie aresztu tymczasowego jest bardziej dolegliwe od wykonywania kary pozbawienia wolności, z uwagi na zakres ograniczeń, jakim poddany jest oskarżony. Z tego powodu, gdy okaże się, że stosowanie owego tymczasowego aresztowania było niesłuszne, co w szczególności dotyczy przypadku, gdy sprawca okaże się niewinny, zaliczenie okresu tymczasowego aresztowania na poczet kary pozbawienia wolności orzeczonej w innej sprawie (tj. dotyczącej innego przestępstwa) może (choć nie musi) w pełni rekompensować roszczenia odszkodowawcze, natomiast nie może ograniczać roszczeń w zakresie zadośćuczynienia za doznaną krzywdę.

W tym stanie rzeczy należało uchylić wyrok sądu odwoławczego przekazać sprawę do ponownego rozpoznania postępowaniu odwoławczym, w którym sąd ponownie rozpozna apelację wnioskodawcy mając na względzie wskazaną w wyroku Sądu Najwyższego interpretację art. 552a § 1 i § 2 k.p.k. oraz 553a k.p.k.

Wobec powyższego, zbędnym było także rozpoznawanie zarzutu sformułowanego w pkt 2 kasacji.

r.g.